

Utbildning: Den nödvändiga utopin

**Jacques Delors inledningskapitel
ur rapporten från Världskommissionen
om utbildning inför 2000-talet**

Utbildning: Den nödvändiga utopin

Inledningskapitlet ur **Learning: The Treasure Within**

samt en kort bakgrund till

rapporten från Världskommissionen för utbildning inför
2000-talet

av Jacques Delors, kommissionens ordförande

Bakgrund

Vid Unescos generalkonferens i november 1991 fick generaldirektör Federico Mayor uppdraget att tillsätta en internationell kommission med uppdrag att studera, analysera och reflektera över utbildning och undervisning inför 2000-talet. Han bad Jacques Delors, tidigare ordförande i EU, att åta sig ordförandeskapet.

Den internationella kommissionen för utbildning inför 2000-talet som förutom Jacques Delors bestod av 14 framstående personer från hela världen med varierad kulturell och yrkesmässig bakgrund, inledde sitt arbete i början av år 1993. (Se bilaga 1). Unesco finansierade arbetet och gav administrativ assistans. Kommissionen var dock helt obunden i sitt arbete och sina slutsatser.

Den första och största svårigheten som kommissionen stötte på var den uppsjö av utbildningskoncept, strukturer och förutsättningar. Mängden tillgänglig information var enorm. Att göra ett för framtiden relevant urval blev därför en av de första uppgifterna. Man valde sex variabler för att belysa såväl de individuella som samhällseliga aspekterna på utbildningsprocessen: utbildning och medborgarskap; utbildning och samhälle; utbildning, arbete och anställning; utbildning och utveckling; och utbildning, forskning och vetenskap. Dessa sex variabler kompletterades med tre genomgående teman som på ett konkret sätt hör ihop med utbildningssystemen: kommunikationsteknologier,

lärare och undervisning, finansiering och förvaltning. (Se bilaga 2).

Kommissionen överlämnade sin rapport till Unesco i april år 1996. Den publicerades på engelska och franska och har genom sina snart 30 upplagor, 60.000 ex., slagit rekord bland Unescos böcker. Den har sänts till alla statsöverhuvud och utbildningsministrar. I Förenade Arabemiraten har en sammanfattning av rapporten tryckts i 15.000 ex. på arabiska och distribuerats till alla lärare. Rapporten används flitigt runt om i världen vid seminarier om utbildning.

Några av Unescos 185 medlemsländer har översatt hela rapporten. Många har valt, liksom Svenska Unescorådet, att översätta Jacques Delors inledande kapitel.

Delors-kommissionens rapport **Learning: The Treasure Within** har ISBN-nummer 92-3-103274-7 och kan beställas via Unescos hemsida www.unesco.org (betalning kan ske med de vanligaste betal- och kreditkortet med bekräftelse på fax). Boken kostar 150 FRF. För närvarande finns ingen svensk distributör för böcker från Unesco.

Utbildning: Den nödvändiga utopin

av Jacques Delors

Utbildning är en enastående tillgång i mänsklighetens försök att, inför de utmaningar som väntar, nå sina ideal: fred, frihet och social rättvisa. När vi i kommissionen nu avslutat vårt arbete är det i övertygelsen att utbildning spelar en fundamental roll för personlig och social utveckling. Vi ser dock inte utbildning som en mirakelkur eller ett ”Sesam, öppna dig” till en värld där alla ideal går att nå, utan som ett av de främsta sätt som finns tillgängliga för att forma en djupare och mer harmonisk form av mänsklig utveckling och därigenom minska fattigdom, utanförskap, okunnighet, förtryck och krig.

Särskilt nu, då utbildningspolitiska åtgärder ifrågasätts eller är lågprioriterade av ekonomiska skäl, vill vi i kommissionen sprida vår övertygelse, våra analyser, diskussioner och rekommendationer till så många som möjligt.

Varför tycker vi att detta är så viktigt? Vi har främst tänkt på de barn och ungdomar som ska ta över efter dagens vuxna generationer, vilka är helt upptagna av sina egna problem. Utbildning är också en kärleksförklaring till barn och ungdomar som vi måste hälsa välkomna in i samhället och oreserverat ge den plats som tillkommer dem – en plats i utbildningssystemet, det

säger sig självt, men också i familjen, i det lokala samhället och i nationen. Denna självklara plikt behöver vi en ständig påminnelse om, så att vi tillmäter den större vikt också då vi väljer mellan olika politiska och ekonomiska alternativ. Eller, för att tala med poetens ord: "Barnet är mannens fader".

Vårt århundrade har rymt såväl krig och olyckor som sociala framsteg – framsteg som inte har kommit alla till del på ett rättvist sätt. På tröskeln till ett nytt sekel som inger både hopp och fruktan är det viktigt att alla ansvarskännande människor uppmärksammar utbildningens mål och medel. Enligt kommissionens sätt att se är utbildning, kanske främst, ett enastående verktyg för personlig utveckling och för kontakter mellan individer, grupper och nationer, samtidigt som det är en ständig process för att förbättra kunskaper och färdigheter.

Detta synsätt gav kommissionens medlemmar starkt uttryck för när de accepterade sina mandat. De önskade dessutom understryka Unescos nyckelroll, en roll som härrör direkt från Unescos grundläggande idéer om hoppet om en bättre värld att leva i, där människor har lärt sig att respektera kvinnors och mäns rättigheter, att visa ömsesidig förståelse och att använda kunskap och framsteg till mänsklig utveckling istället för att skapa ytterligare skillnader mellan människor.

Vår kommission hade den kanske omöjliga uppgiften att övervinna de hinder som utgörs av de enormt stora skillnader som finns i världen och försöka komma fram till universellt gångbara analyser och slutsatser som alla kan acceptera.

Oavsett detta har vi gjort vårt bästa att vidarebefordra våra tankar på en globalt dominerad framtid, att ställa de frågor som alla

ställer sig och att lägga fast några riktlinjer som kan tillämpas både i nationella sammanhang och enligt en global måttstock.

Ett framtidsperspektiv

Flera betydande vetenskapliga upptäckter och genombrott har ägt rum de senaste tjugofem åren. Många länder har tagit steget ut ur svåra förhållanden. Levnadsstandarden har stigit, även om tillväxttakten varierat betydligt från land till land. Trots detta finns det en allmän känsla av besvikelse, i skarp kontrast till det hopp som tändes efter andra världskrigets slut.

Man kan säga att de sociala och ekonomiska framstegen fört med sig brustna illusioner. Växande arbetslöshet och utanförskap som drabbar allt fler människor i de rika länderna vittnar om detta. Det understryks också av fortsatt brist på jämlik utveckling i världen. Mänskligheten blir allt mer medveten om de hot som miljön utsätts för, men trots allvarliga varningar i form av naturkatastrofer och stora industriella olyckor och trots en rad internationella möten, t.ex. FN:s konferens om Miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992, har man ännu inte satt in de resurser som krävs. Sanningen är den att den allomfattande ekonomiska tillväxten inte längre kan anses vara det bästa sättet att förena materiell tillväxt med jämlikhet, respekt för mänskliga olikheter eller för de naturresurser som det är vår plikt att vårda med tanke på kommande generationer.

Vi har långtifrån förstått konsekvensen av detta, vilket rör både mål och medel för bestående utveckling och nya former för internationellt samarbete. Detta kommer att bli en av de stora intellektuella och politiska utmaningarna nästa sekel.

Detta medför inte att utvecklingsländerna ska bortse från de klassiska drivkrafterna för tillväxt, särskilt med tanke på deras behov att komma in i den vetenskapliga och tekniska världen, med allt vad det innebär i form av kulturell anpassning och nytänkande.

De som trodde att slutet av det kalla kriget skulle innebära en bättre och fredligare värld har andra skäl att vara besvikna. Det är inte tröst eller ursäkt nog att upprepa att historien är tragisk; det är något alla vet eller borde veta. Även om dödssiffran i senaste världskriget var 50 miljoner, måste vi också minnas att sedan 1945 har omkring 20 miljoner människor dött i ca 150 krig, både före och efter Berlinmurens fall. Det spelar ingen roll om riskerna för konflikter är gamla eller nya. Spänningar ligger och pyr, och flammor upp mellan länder och etniska grupper eller som resultat av upptrappningen av sociala och ekonomiska orättvisor. Med tanke på det växande beroendet mellan olika folk och problemens globalisering är det beslutsfattares plikt att analysera dessa risker och vidta åtgärder för att avvärja dem.

Men hur ska vi kunna lära oss att leva tillsammans i "den globala byn" om vi inte kan leva tillsammans i de samhällen där vi har en naturlig tillhörighet, i landet, i regionen, i staden, i byn, i grannskapet? Vill vi bidra till det offentliga livet, och kan vi göra det? Det är en central fråga för demokratin. Man ska komma ihåg att viljan att vara delaktig måste komma från vars och ens egen ansvarskänsla. Även om demokratin har erövat nya territorier i länder som tidigare satt fast i totalitära och despotiska styren, så finns det tecken på avmattning i viljan till delaktighet i de länder som haft demokrati i många år. Det är som om det fanns ett konstant behov av att börja om och som om demokratin ständigt måste förnyas och återupptäckas.

Dessa stora utmaningar utgör starka skäl för oro inom utbildningspolitiken. Hur skulle kommissionen kunna låta bli att belysa de sätt på vilka utbildningspolitiska åtgärder kan hjälpa till att skapa en bättre värld, genom att bidra till bestående mänsklig utveckling, ömsesidig förståelse mellan folk och en förnyelse av praktisk demokrati?

Spänningar att övervinna

Här är det nödvändigt att se och förstå, och helst övervinna, de spänningar som kommer att vara centrala också på 2000-talet:

- spänningen mellan *det globala och det lokala*: människor måste gradvis bli världsmedborgare utan att förlora sina rötter och samtidigt ta aktiv del i livet i sina respektive länder och samhällen.
- spänningen mellan *det universella och det individuella*: kulturen blir alltmer globaliserad, men än så länge bara delvis. Vi får varken bortse från riskerna eller möjligheterna med globalisering, särskilt risken att glömma varje människas unika karaktär. Det ankommer på var och en att välja sin egen framtid och förverkliga sina möjligheter inom de traditioner och den kultur som, om vi inte ser upp, kan vara i fara på grund av den pågående utvecklingen.
- spänningen mellan *tradition och modernitet*, vilket delvis är samma problem. Hur är det möjligt att anpassa sig till förändringar utan att vända ryggen till det förflutna? Hur kan man uppnå autonomi och samtidigt bidra till andras fria utveckling och hur kan man tillgodogöra sig vetenskapliga framsteg? Det är

i den andan som man måste möta utmaningarna med den nya informationsteknologin.

- spänningen mellan *långsiktiga och kortsiktiga* bedömningar: den har alltid funnits men idag är den mera markerad genom det flyktiga och momentana i en värld där ett överflöd av tillfällig information ständigt fokuserar på här- och nu-problem. Allmänna opinionen kräver snabba svar och snabba lösningar på problem som egentligen kräver uthållig, genomtänkt och genomförhandlad strategi för reformer, vilket också behövs inom utbildningspolitiken.
- spänningen mellan å ena sidan behovet av *konkurrens* och å den andra behovet av *lika villkor*: detta är en klassisk fråga som har mött såväl politiker inom de sociala och ekonomiska områdena som utbildningspolitiker sedan början av 1900-talet. Man har föreslagit lösningar men de har inte haft bestående verkan. Idag törs kommissionen hävda att konkurrens har fått många beslutsfattare att glömma sitt uppdrag: att ge varje enskild människa chansen att ta vara på sina möjligheter. Det har fått oss, inom ramen för denna rapport, att tänka om och uppdatera begreppet **livslångt lärande** och söka förena tre krafter: konkurrens som sporre, samarbete för styrka och solidaritet som förenar.
- spänningen mellan den enorma *vetenskapsexpansionen och människans förmåga att anpassa sig*. Kommissionen kunde inte motstå frestelsen att lägga till några förslag till nya skolämnen, som självkänedom, fysisk och psykisk träning och förbättrad förståelse för miljön och för att bevara den. Eftersom det finns en önskan att utöka läroplanerna, kommer varje förändring att medföra ett val. Man måste hela tiden försäkra sig om att den

grundläggande utbildningen blir tillgodosedd, nämligen att eleverna får lära sig hur de kan förbättra sina liv genom kunskap, genom experiment och genom utveckling av den egna personligheten.

- till sist – ännu en evig faktor – spänningen mellan *det andliga* och *det materiella*. Världen har en längtan efter – ofta utan att veta om det eller uttrycka det – ideal och värderingar som vi kan kalla moral. Det är utbildningens ädla gåva att uppmuntra var och en att höja tanken och anden till något universellt och till viss del glömma sig själv. Det är ingen överdrift när kommissionen säger att människans överlevnad står och faller med detta.

Att planera och bygga vår gemensamma framtid

Nutidens människor har en förvirrande känsla av att splittras mellan en globalisering de kan förstå och ibland uthärda och sitt sökande efter rötter, referenspunkter och känsla av tillhörighet. Utbildning måste mer än tidigare ta ställning till detta faktum allt eftersom världssamhället växer fram: utbildning är själva hjärtat både i personlig och samhällelig utveckling. Dess övergripande mål är att ge alla, utan undantag, möjlighet att utveckla sina talanger till fullo och att förverkliga sin kreativa begåvning, inklusive att ta ansvar för sitt eget liv och att nå personliga mål.

Detta utbildningens övergripande mål ska genomsyra alla delmål. Att uppnå detta, även om det tar tid och är svårt, kommer att ge ett väsentligt bidrag till skapandet av en rättvisare och bättre värld att leva i. Kommissionen vill kraftigt understryka detta just i dessa dagar då många tvivlar på vad utbildning kan åstadkomma.

Det är sant att många andra problem måste få en lösning och vi ska återkomma till dem, men denna rapport har sammanställts vid en tidpunkt då mänskligheten, utsatt för så många olyckliga omständigheter förorsakade av krig, brott och underutveckling, till synes tvekar mellan att fortsätta på den inslagna vägen eller att resignera. Låt oss erbjuda den en annan utväg.

Det finns all anledning att lägga förnyad vikt vid moral och kulturella dimensioner av utbildning, genom att förmå var och en att visa förståelse för andra människors individualitet och att acceptera världens stapplande steg mot en viss enighet. Men dessa steg måste börja med självförståelse genom en inre resa vars milstolpar är kunskap, eftertanke och övning i självkritik.

Detta budskap bör vara vägledande på utbildningsområdet och skall ses tillsammans med bredare och mer långtgående former för internationellt samarbete, vilket vi återkommer till senare.

Sett i detta sammanhang faller allt på plats vare sig det handlar om förutsättningar för vetenskap och teknik, självkänedom och miljökunskap eller att utveckla färdigheter för att fungera effektivt i en familj, som medborgare och som produktiv medlem av samhället.

Allt detta visar att kommissionen på intet sätt underskattar den centrala roll som intas av tankeskärpa och uppfinningsförmåga, av övergången till ett kunskapsamhälle, den inre process som gör det möjligt att samla vetande, att inlemma nya upptäckter och använda dem på olika områden av mänsklig aktivitet. Detta må vara hälso- eller miljörelaterade områden eller i produktionen av varor och tjänster. Kommissionen vet också gränserna för – och även misstagen med – försök att överföra teknologier

till de fattigaste länderna, just genom att metoderna för ackumulering och nyttiggörande av vetenskap bestäms av samhälleliga och kulturella förhållanden i de enskilda länderna. Det är därför nödvändigt med tidig introduktion av vetenskap och användning av vetenskapsresultat in i den svåra uppgiften vars mål är att anpassa framstegen så att den mänskliga identiteten och integriteten respekteras fullt ut. Inte heller här får man bortse från de etiska aspekterna.

Detta visar också att kommissionen uppmärksammar utbildningens bidrag till den sociala och ekonomiska utvecklingen. Utbildningspolitikens resultat beskylls alltför ofta för att skapa arbetslöshet. Det är bara delvis sant och det får inte skymma de övriga politiska, sociala och ekonomiska betingelser som ska uppfyllas för att nå full sysselsättning eller för att utvecklingsländerna ska få fart på ekonomin.

Vad beträffar utbildning är det kommissionens uppfattning att ett mer flexibelt system som tillåter större differentiering av läroplaner och som bygger broar mellan olika utbildningsformer och mellan arbetslivet och kontinuerlig utbildning, kommer att vara det bästa svaret på problemet med obalans mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden. En sådan flexibilitet kommer att hjälpa till att reducera problemet med misslyckanden i skolan och det enorma slöseriet med mänskliga resurser som annars blir resultatet.

Oavsett hur önskvärda och möjliga sådana förbättringar är minskar de inte behovet av intellektuell förnyelse eller en plan för hållbar utveckling baserad på varje lands specifika förutsättningar. Utifrån de nuvarande och förutsebara framstegen inom vetenskap och teknologi och den ökande betydelsen av

kunskap och annat immateriellt inom produktionen av varor och tjänster, måste vi tänka om när det gäller vilken plats och vilken status dessa ska ha i morgondagens samhälle. För att skapa detta samhälle måste fantasin ligga steget före de teknologiska framstegen för att undvika ytterligare ökande arbetslöshet, social marginalisering eller annan bristande jämlikhet i utvecklingen. Av alla dessa skäl verkar det finnas stort stöd för begreppet **livslångt lärande**, med alla dess fördelar i form av flexibilitet, mångfald och tillgänglighet i tid och rum. Det innebär inte bara anpassning till förändringar i arbetets karaktär, utan också bidrag till en fortsatt process att forma hela människor med kunskaper och färdigheter likaväl som kritisk förmåga och beredskap att handla. Det ska göra det möjligt för den enskilde att bli uppmärksam på sig själv och sin miljö och uppmuntra oss att spela en social roll i arbetslivet och övrig gemenskap.

I detta sammanhang diskuterade kommissionen behovet av att utvecklas mot ett **lärande samhälle**. Det är ju så att varje aspekt på tillvaron, både på det individuella och på det sociala planet, bjuder på möjligheter att både lära och handla. Det är således frestande att fokusera för mycket på den sidan av saken genom att understryka utbildningspotentialen i moderna medier, i arbetslivet och under fritiden i en sådan utsträckning att man missar fundamentala sanningar: om man ska vara i stånd att utnyttja alla förekommande möjligheter att lära sig och förkovra sig är det nödvändigt att man har en god grundutbildning. Ännu hellre: skolan bör inge både längtan och lust att lära, kunskap om hur man lär och tillgodogör sig kunskap samt inspirera till intellektuell nyfikenhet. Man kan till och med föreställa sig ett samhälle där varje individ i tur och ordning är både lärare och elev.

För att uppnå det finns det ingenting som kan ersätta det formella utbildningssystemet, där varje individ får bekanta sig med många former av kunskap. Det finns inte någonting som kan ersätta relationen mellan lärare och elev, vilken stöds av auktoritet och utvecklas genom samtal. Detta har hävdats gång på gång av de stora klassiska tänkare som studerat utbildningsfrågor. Det är lärarens ansvar att förmedla den kunskap som människan skaffat om sig själv, om naturen och miljön, och om allt av betydelse som mänskligheten har skapat och upfunnit.

Livslångt lärande: samhällets hjärtslag

Begreppet **livslångt lärande** framstår alltså som en av nycklarna till 2000-talet. Begreppet sträcker sig vidare än till den traditionella skillnaden mellan grundläggande utbildning och vidareutbildning. Begreppet motsvarar utmaningar som består i att världen hastigt förändras. Detta är inte en ny insikt, eftersom en rad rapporter om utbildning har understrukt behovet att återvända till olika utbildningsformer för att kunna hantera nya situationer som uppstår i människors arbets- och personliga liv. Detta är ständigt aktuellt och det enda sättet att tillfredsställa detta behov är att varje människa *lär sig hur man lär sig*.

Men det finns ytterligare krav: långtgående förändringar i traditionella livsmönster ställer krav på bättre förståelse för andra folk, och om världen som helhet. De ställer krav på ömsesidig förståelse, fredlig samverkan, ja harmoni – just det som världen saknar mest idag.

Med detta som utgångspunkt har kommissionen lagt relativt större vikt vid den ena av de fyra pelare som vi föreslår och beskriver som grunden för utbildning: *lära sig att leva tillsam-*

mans, genom att utveckla förståelse för andra, deras historia, traditioner och andliga värderingar och på basis av det skapa en ny anda. Denna anda ska initiera gemensamma projekt eller avstyra oundvikliga katastrofer på ett intelligent och fredligt sätt. Den nya andan måste styras av att vi erkänner det växande ömsesidiga beroendet och av gemensam förståelse för framtidens risker och utmaningar. En utopi säger många, men en nödvändig utopi, ja en livsviktig utopi om vi ska undgå att en ond och farlig cirkel blir bestående genom cynism och resignation.

Även om kommissionen har en uppfattning om den form för utbildning som skulle kunna skapa och underbygga denna nya anda, har vi inte bortsett från de övriga tre pelare som bildar grunden för att leva och lära tillsammans.

Den andra pelaren är *lära sig att lära*, d.v.s. *lära sig att förstå*. Med tanke på de snabba förändringar som skapas av vetenskapliga framsteg och nya former för ekonomisk och social aktivitet, måste man lägga stor vikt vid att kombinera en tillräckligt bred utbildning med möjlighet att fördjupa sig i vissa utvalda ämnen. En sådan allmän grundutbildning är så att säga entrébiljetten till livslångt lärande, genom att den ger människor lust till – och grunderna för – livslångt lärande.

Lära sig att göra, d.v.s. *lära sig att handla*, är den tredje pelaren. Förutom att lära sig att utföra ett jobb, så innebär det generellt att förvärva en färdighet som möjliggör att man kan hantera en mängd, ofta oförutsedda, situationer. Dessutom ingår förmågan att arbeta i grupp, en färdighet som många av dagens undervisningsmetoder inte uppmärksammar fullt ut. I många fall förvärvas denna färdighet bäst genom praktik under utbildning-

en. Därför är alla former av växelverkan arbete/studier av stor betydelse.

Sist men inte minst har vi den fjärde pelaren: *lära sig att vara*. Den var huvudtema i Edgar Faures rapport *Learning to be: The World of Education Today and Tomorrow*, som Unesco gav ut år 1972. Rekommendationerna i rapporten är fortfarande i hög grad relevanta, eftersom alla på 2000-talet kommer att ha behov av större oberoende och bättre förmåga att bedöma fakta, kombinerat med en starkare känsla av personligt ansvar för att uppnå gemensamma mål. Vår rapport understryker ytterligare ett grundläggande krav: ingen av de talanger som ligger gömda som skatter inom varje människa får lämnas oupptäckta. De är, för att bara nämna några, minne, fantasi, fysiska färdigheter, estetisk känsla, förmåga till analys och till kommunikation med andra.

Kommissionen har pekat på en annan utopisk idé: ett lärande samhälle grundat på tre aspekter av kunskap: att förvärva kunskap, att förnya kunskap och att använda kunskap. Det är tre aspekter som behöver framhävas i utbildningsprocessen. Informationssamhällets utveckling ökar tillgången till data och fakta och då ska utbildning göra det möjligt för alla att samla in information och att välja, sortera och använda den.

Även om utbildningen hela tiden måste anpassas till förändringarna i samhället får den inte underlåta att förmedla mänsklighetens erfarenheter och grundläggande kunskaper.

Hur kan utbildningspolitikerna nå det dubbla målet hög utbildningsstandard för alla och ökad kvalitet? Dessa frågor ställde vi i samband med utbildningens innehåll, undervisningsmetoder och förutsättningar för effektiv utbildning.

Lärandets nivåer och broar : ett nytt sätt att se

Genom att fokusera på begreppet **livslångt lärande** har vi inte menat att man genom att ta detta kvalitativa språng skulle låta bli att tänka igenom undervisningens olika nivåer. Tvärtom har vi ansett det viktigt att återskapa några av de viktiga principer som Unesco har formulerat. Det gäller det livsviktiga behovet av grundläggande utbildning. Det gäller att göra en översyn av ungdomsutbildningens roll och att undersöka utvecklingen inom den högre utbildningen och framför allt det ökande antalet studenter i högre utbildning.

Livslångt lärande gör det möjligt att organisera utbildningens olika nivåer så att det blir naturliga övergångar från ett stadium till nästa och att nyskapa, och utvärdera, många olika vägar genom systemet. Det kan vara ett sätt att undvika å ena sidan det hopplösa valet mellan urval på grund av behörighet och ökad tillgång på platser som ökar antalet akademiska misslyckanden och å den andra sidan undgå risken med att ge samma utbildning åt alla och därigenom hindra de mest talangfullas utvecklingsmöjligheter.

Detta strider inte mot den utmärkta definitionen **grundläggande utbildning** som formulerades 1990 på världskonferensen **Utbildning för alla** i Jomtien i Thailand:

Dessa behov består både av nödvändiga inlärningsmedel (som läs- och skrivkunnighet, förmågan att uttrycka sig muntlig, baskunskaper i matematik samt problemlösning) och grundläggande kunskapsinnehåll (även färdigheter, värderingar och attityder) som erfordras för att de skall kunna överleva, utveckla sin fulla kapacitet, leva och arbeta på ett värdigt sätt, ta full del

i utvecklingen, förbättra sin livskvalitet, fatta väl underbyggda beslut och fortsätta lära. (Världsdeklarationen om Utbildning för alla art. 1 par. 1)

Detta är verkligen en imponerande uppräknig, men den behöver inte leda till en överlastad läroplan. Förhållandet mellan lärare och elev, möjligheter till inläring i barnets omgivning och en effektiv användning av moderna medier (där sådana finns) kan tillsammans bidra till varje elevs personliga och intellektuella utveckling. Läsning, skrivning och räkning ska ha sin självklara plats. Kombinationen av traditionell inläring och den som sker utanför skolan ger barnen erfarenhet av de tre dimensionerna av utbildning: den etiska och kulturella, den vetenskapliga och teknologiska och den ekonomiska och sociala.

Eller för att uttrycka det på ett annat sätt, utbildning är också ett sätt för barnen att få sociala erfarenheter, att lära sig medmänskliga relationer och förvärva grundläggande kunskaper och färdigheter. Denna form av fostran börjar i den tidiga barndomen vartefter situation och tillfälle ges, och alltid i samarbete med familjen och den närmaste omgivningen.

Kommissionen har gjort ytterligare två värdefulla observationer. Grundläggande utbildning ska utvidgas, över hela världen, till att omfatta de 900 miljoner vuxna som inte kan läsa, till de 130 miljoner barn som inte går i skola och de mer än 100 miljoner barn som lämnar skolan i förtid. Denna enorma uppgift måste prioriteras högt inom ramen för tekniska bistånds- och partnerskapsprojekt som är den del av det internationella samarbetet.

Grundläggande utbildning finns naturligt nog på dagordningen i alla länder, även de industrialiserade. Från denna grundläggande nivå och vidare måste utbildningens roll struktureras så att den främjar kärlek till inläring och kunskap och därigenom utvecklar lust för och möjlighet till livslångt lärande.

Detta för oss över till ett stort problemområde i alla typer av reformer: vilken ungdomspolitik ska man föra för perioden mellan grundläggande utbildning och arbete eller mellan grundläggande utbildning och gymnasieutbildning. För att tala klarspråk är gymnasieutbildningar ett trist kapitel. De är föremål för betydande kritik och framkallar en hel del frustration.

Bland källorna till denna frustration finns de växande och ökade kraven från samhället, som man tillmötesgår med ökat antal elever och ökat antal ämnen i läroplanerna. Detta är välbekanta problem som hänger samman med att utbildning görs tillgänglig för fler. De mindre utvecklade länderna har svårt att lösa dessa problem, både finansiellt och organisatoriskt.

Det finns också problem med den situation som drabbar dem som lämnar skolan i förtid, en situation som ökar genom den allt-eller-intet-besatthet som finns när det gäller högre utbildning. Massarbetslöshet i många länder endast förstärker problemet. Vi i kommissionen vill understryka vår oro över denna trend som leder inte bara till arbetslöshet utan också till dålig hushållning med mänskliga resurser.

Kommissionen är övertygad om att vägen ut ur detta är en större diversifiering av utbildningen. Diversifiering innebär utveckling av en av kommissionens huvudteser, den att uppmuntra alla slag av begåvning för att reducera antalet akademiska misslyckanden

och förebygga den allt mer utbredda känslan bland unga människor av att vara utestängda och att inte ha någon framtid.

Utbildning bör omfatta både konventionell utbildning med fokus på abstraktion och begreppsforeställning och alternera mellan skola och arbetsliv på ett sätt som ger resultat i ökad förmåga och nya möjligheter. Det ska under alla omständigheter finnas broar mellan de olika delarna av systemet så att de alltför vanliga misstagen i elevens val av utbildning kan korrigeras. Kommission tror också att möjligheten att återgå till studier kan förändra synsättet genom att försäkra ungdomar att deras öde inte är för evigt beseglade redan när de är mellan 14 och 19 år. Högre utbildning ska ses ur samma synvinkel.

Låt oss först konstatera att det finns många olika typer av högre utbildning parallellt med universiteten i många länder. Några av dessa utbildningsinstitutioner riktar sig till de allra bästa eleverna, medan andra inriktat sig på målrelaterade yrkesutbildningar på hög nivå i perioder på mellan två och fyra år. En sådan diversifiering tillmötesgår både de samhälleliga och ekonomiska behoven så som de manifesterar sig på både nationell och regional nivå. Det är varken politiskt eller socialt acceptabelt att öka antagningskraven för att minska pressen på utbildningsinstitutionerna i de rika länderna. En av de stora nackdelarna med en sådan lösning är att många unga utestängs från utbildningsprocessen innan de fått möjlighet att ta examen; de hamnar därför i den besvärliga belägenheten att varken ha uppnått formell kompetens eller fått träning som är lämplig för förvärvsarbete och anpassad till arbetsmarknadens behov.

Det är därför viktigt att definiera problemen och utveckla antagningsregler för att öka tillgången på platser. Detta måste

kanske ske inom ramarna för en reform för ungdomsutbildningen i enlighet med kommissionens riktlinjer.

Universiteten kan bidra till denna process genom att diversifiera sitt utbud:

- som **vetenskapliga centra och lärdomscentra**, från vilka studenterna fortsätter med teoretisk eller tillämpad forskning eller undervisning
- som **kunskapscentra som erbjuder yrkesmässiga kvalifikationer**, vilka kombinerar kunskap och färdigheter på hög nivå med ett innehåll som kontinuerligt skraddarsys för de ekonomiska behoven.
- som viktiga mötesplatser för **livslångt lärande**, med dörren öppen för vuxna som antingen vill återuppta sina studier eller anpassa dem till nya arbetsuppgifter och utveckla sitt vetande eller tillfredsställa sin lust att lära något inom livets alla kulturella områden, och
- som **ledande parter i internationellt samarbete** som främjar utbytet av lärare och studenter och säkerställer att den bästa utbildningen görs brett tillgänglig genom internationella professurer.

På detta sätt kan universiteten komma över vad som felaktigt hålls för att vara konflikten mellan att åstadkomma något som är *gott i största allmänhet* och att leverera *till arbetsmarknaden*. De kunde också förnya sitt intellektuella och sociala kall som garantier för universella värderingar och det kulturella arvet.

Kommissionen ser detta som ett vägande skäl att ge universiteten större självständighet.

Kommissionen framhäver att detta är av särskild betydelse i fattiga länder där universiteten kan spela en avgörande roll. I utvecklingsländerna måste universiteten lära av sitt förflutna och analysera sina respektive länders svårigheter och engagera sig i forskning för att lösa de mest akuta problemen. Det är också deras uppgift att ge förslag till en ny utvecklingsvision som ska sätta deras länder i stånd att utforma en bättre framtid. De måste erbjuda yrkesmässiga och teknologiska utbildningar för framtida ledare och den hög- och medelnivå på utbildning som deras länder behöver för att undgå fattigdomens och underutvecklingens fällor. Det är särskilt viktigt att utarbeta nya utvecklingsmodeller för regioner som Afrika söder om Sahara, utvecklingsmodeller som redan genomförts i vissa länder i sydostasien.

De rätta reformstrategierna

Utan att undervärdera behovet att hantera de kortsiktiga svårigheterna och utan att bortse från behovet av att anpassa de nuvarande systemen vill kommissionen understryka det nödvändiga i att anta en mer långsiktig strategi för att nödvändiga reformer ska lyckas. Samtidigt måste vi påpeka det faktum att många reformer efter varandra kan ta död på just reformerna, eftersom de inte ger systemet den tid som behövs för att absorbera förändringen och göra alla inblandade delaktiga i processen. Tidigare misslyckanden visar nämligen att många reformatorer använder ett tillvägagångssätt som är antingen alltför radikalt eller alltför teoretiskt. De bortser från tidigare erfarenheter och bryr sig inte om att se hur man har nått bestående resultat tidi-

gare. En följd av det blir att lärare, elever och föräldrar blir mindre benägna att acceptera och använda sig av reformen.

Huvudaktörerna bakom en framgångsrik utbildningsreform är först och främst lokala beslutsfattare, därefter föräldrar, skolledare och lärare; efter dem kommer de offentliga myndigheterna och sedan det internationella samhället. Många tidigare misstag har berott på otillräckligt engagemang från en eller flera av dessa aktörer. Försök att genomföra utbildningsreformer uppifrån och ned eller utifrån och in har varit dömda att misslyckas. De länder där processen har varit relativt framgångsrik är där man fått ett väl övervägt åtagande från kommunen, föräldrar och lärare genom en pågående dialog och olika former av extern ekonomisk, professionell och teknisk hjälp. Det är tydligt att närsamhället spelar en avgörande roll i varje reformstrategi.

Närsamhällets bedömning av vilka behov som finns är det första och viktigaste steget på vägen att bredda tillgången till utbildning och förbättra dess kvalitet. Delaktigheten ska bygga på dialog mellan offentliga myndigheter och berörda grupper. En fortsättning på dialogen i medierna, debatter i kommunen, föräldrautbildning och kontinuerlig utbildning för lärare bidrar vanligtvis till att skapa uppmärksamhet, skärpa bedömningar och utveckla lokal förmåga. När kommunen påtar sig större ansvar för den egna utvecklingen, lär den sig också värdesätta utbildningens roll, både som metod för att uppnå samhällets mål och som en önskvärd förbättring av medborgarnas livskvalité.

Kommissionen understryker värdet av en varsam decentralisering för att öka utbildningsinstitutionernas ansvar och deras innovationsförmåga.

En reform kan aldrig lyckas utan aktiv medverkan från lärarna. Detta är bakgrunden till kommissionens rekommendation att lärarnas sociala, kulturella och materiella status ska vara ett prioriterat område.

Vi begär mycket, kanske för mycket, av lärarna när vi väntar oss att de ska sona det som andra aktörer inom utbildningsinstitutionerna har misslyckats med. Kraven på lärarna är betydande. Yttervärlden tränger i ökande grad in på skolans område, särskilt genom nya kommunikationsmedier. På så sätt är en del barn betydligt bättre informerade även om de får mindre vägledning av sina föräldrar. Lärarna måste ha denna nya situation som utgångspunkt, om de vill fånga de ungas uppmärksamhet och ge dem aptit på att lära sig. Lärarna måste visa dem att information och kunskap är två skilda saker och att kunskap kräver ansträngning, koncentration, disciplin och beslutsamhet.

Lärarna känner sig, med rätt eller orätt, isolerade, inte bara för att undervisning är ett ensamjobb, utan också på grund av förväntningar och kritik som riktas mot utbildningen, ofta orättvist riktas mot dem. Framför allt vill lärarna bli respekterade. De flesta lärare är medlemmar i en fackförening – i en del fall märkliga fackföreningar – som självklart stöder deras intressen. Trots det finns det behov av att dialogen mellan samhället och lärarna och mellan de offentliga myndigheterna och lärarnas fackföreningar förstärks och ses i ett nytt ljus.

Det är klart att det inte är någon lätt uppgift men den måste lösas för att bekämpa lärarnas frustration och isolering, för att få förändringar accepterade och för att få alla med på att bidra till att de nödvändiga reformerna blir framgångsrika.

Det är lämpligt att i detta sammanhang lägga till några rekommendationer som rör lärarutbildningen, lärares möjlighet till vidareutbildning och förbättring av grundskolläraernas status. Därutöver kan nämnas lärarnas större engagemang för underprivilegierade och marginaliserade grupper, där de kan hjälpa till att förbättra barns och ungdomars integration i samhället.

Detta är också en bön om att utbildningssystemet förses inte bara med välutbildade lärare utan också de nödvändiga hjälpmedel som behövs för att kunna hålla hög standard på undervisningen; böcker, moderna kommunikationsmedier och bra studiemiljö.

Väl medvetna om situationen i skolan idag vill vi lägga stor vikt på kvantitet och kvalitet hos traditionella hjälpmedel som böcker och på att nya medier inom informationsteknologin ska användas klokt och med aktivt deltagande av eleverna. Lärarna bör arbeta i team, särskilt när det gäller stora klasser på gymnasiet för att uppnå flexibilitet i kursutbudet, för att undvika misslyckanden och för att ta fram det bästa hos varje elev. Eleverna får då bättre studie- och arbetslivsrådgivning och förståelse för livslångt lärande.

Förbättring av utbildning kräver att beslutsfattarna lever upp till sitt ansvar. De kan inte överlåta på marknadskrafterna eller till någon form av självreglering att rätta till saker som blir fel.

Kommissionen tilldelar de politiska beslutsfattarna avgörande betydelse. Därför understryker vi vikten av hållfasta värderingar, utmaningarna i framtida behov och lärarnas och samhällets plikter; det är bara beslutsfattarna, som, när allt kommer omkring kan skapa den offentliga debatt som utbildningssystemen så väl

behöver. Debatten behövs därför att utbildning angår alla, för att det är vår framtid som står på spel, och för att utbildning kan förbättra framtiden för alla och envar.

Detta får oss naturligtvis att fästa uppmärksamheten på de offentliga myndigheternas roll. De bör föreslå klara valmöjligheter och, efter att ha hört alla inblandade, välja möjligheter som visar vägen, oavsett om utbildningssystemet är offentligt, privat eller en blandning av båda. De måste etablera systemets grund och huvudsakliga uppgifter, göra utvärderingar och genomföra nödvändiga justeringar.

Självklart har alla politiska beslut ekonomiska konsekvenser. Kommissionen underskattar inte detta problem. Utan att gå in på de olika systemens komplexitet har kommissionen uppfattningen att utbildning hör till det offentliga goda som ska vara tillgänglig för alla. När denna princip är accepterad kan man kombinera offentlig och privat finansiering beroende på varje lands traditioner, utvecklingsstadium, kultur och inkomstfördelning.

Under alla förhållanden måste alla val göras på basis av principen om lika möjligheter för alla. Under debatten i kommissionen kom jag med ett tämligen radikalt förslag:

Allt eftersom **livslångt lärande** blir en realitet, kan man överväga att ge alla unga människor ett **kapital** i form av rättighet till ett visst antal års vidareutbildning efter den obligatoriska skolans slut. Detta kapital sätts in på ett konto. Den enskilde kan fritt använda sitt kapital för vidare utbildning. En del av kapitalet kan reserveras för att göra det möjligt med utbildning genom hela vuxenlivet. Den enskilde kan öka sitt kapital genom

att sätta in pengar på sitt utbildningskonto. Efter grundlig debatt avslutade kommissionen diskussionen med att stötta denna idé, även om man var klar över att den kan utgöra en risk för principen om lika möjligheter för alla. Som det ser ut idag kan ett sådant kapital delas ut vid den obligatoriska skolans slut, så att ungdomar får möjlighet att välja en utbildning utan att därigenom avhända sig andra möjligheter senare i livet.

Om man, efter det stora steg framåt som togs på konferensen i Jomtien, ska peka på något utsatt område blir det ungdomsutbildningen. Det är under tiden efter avslutningen av den grundläggande utbildningen och före början av fortsatta studier eller förvärvsarbete som ödet avgörs för miljoner flickor och pojkar. Det är här som vi finner den kritiska fasen i våra utbildningssystem, antingen för att systemen är till för eliten eller för att de, på grund av för få platser, inte förmår att klara av den stora mängden studenter. I vår tid då unga kämpar med sina egna problem, då de på ett sätt känner sig mogna men faktiskt inte är det, när de bekymrar sig över sin framtid i stället för att vara obekymrade, är det viktigt att förse dem med ställen dit de kan gå för att informera sig, att ge dem möjlighet att tänka över sin framtid och förbereda sig för den, att ge dem valmöjligheter som passar deras begåvning. Det är också viktigt att se till att vägen framåt inte är blockerad och att det hela tiden finns möjlighet att få stöd och vägledning.

Vidgat internationellt samarbete i "den globala byn"

Kommissionen har noterat den växande tendensen i den politiska och ekonomiska sfären att ta till internationella aktioner för att finna tillfredsställande lösningar på problem som har globala

dimensioner, om inte för annat så för det växande ömsesidiga beroendets skull. Kommissionen har också funnit anledning att beklaga lösningarnas brist på relevans. Vi vill dessutom framhäva behovet av reformering och effektivisering av internationella organisationer.

Samma synpunkter gäller inom utbildnings- och de sociala områdena. Kommissionen vill framhäva vikten av **Världskonferensen för social utveckling** som hölls i Köpenhamn i mars 1995. Utbildning intar en framträdande plats bland de rekommendationer som världskonferensen antog där, vilket föranledde oss att formulera följande rekommendationer:

- en politik som effektivt stöder utbildningen av flickor och kvinnor med hänvisning direkt till den 4:e Kvinnokonferensen i Beijing, september 1995 ;
- att ett bestämt procenttal (en fjärdedel) av hjälpen till utvecklingsländerna avsätts till utbildning. Denna nyprioritering av utbildning ska också finnas med hos de internationella finansieringskällorna, först och främst Världsbanken, som redan spelar en väsentlig roll;
- utveckling av ”debt-for-education swaps”, d.v.s. efterskänkning av skuld mot förpliktelse att sätta igång utbildningsprojekt vars kostnader är lika stora som skuldbeloppet;
- bredast möjliga introduktion av informationssamhällets nya teknologi i alla länder för att förebygga ännu en klyfta mellan rika och fattiga länder; och

– utnyttjande av den enastående potential som utgörs av NGOer (non-governmental organizations = frivilligorganisationer) och som har gräsrotsperspektiv. En potential som är till stor hjälp vid internationellt samarbete.

Dessa få förslag ska ses i ljuset av begreppet **partnerskap** snarare än begreppet **bistånd**. Erfarenheterna efter många misstag visar att partnerskap är bättre och att globaliseringen gör detta oundvikligt. Det finns en del uppmuntrande exempel, som den EU, på framgångsrikt samarbete och utveckling inom regionala grupperingar.

Ett annat skäl för partnerskap är att det kan leda till en *vinna-vinna-situation*: medan å ena sidan de industrialiserade länderna kan bistå utvecklingsländerna med erfarenheter av sina goda resultat, sin teknologi och med finansiella och materiella resurser, så kan de å andra sidan lära av utvecklingsländerna hur det kulturella arvet ska förvaltas, hur barn ska uppfostras och genom dem på ett fundamentalt sätt lära känna olika kulturer och sätt att leva.

Kommissionen hoppas att medlemsländerna kommer att ge Unesco de nödvändiga resurserna att utveckla partnerskap både på ett teoretiskt och ett praktiskt plan enligt riktlinjer som vi föreslog vid Unescos generalkonferens 1995. Unesco kan göra det bl.a. genom att publicera rapporter och informera om framgångsrika initiativ och hjälpa till att skapa nätverk med gräsrotsorganisationer på initiativ från NGOer. Unesco kan bidra genom att utveckla undervisning på hög nivå via Unesco-professorer eller genom att stimulera nätverk inom forskningsområdet. Vi tror också att Unesco har en viktig roll i utvecklingen av nya informationsteknologier för att säkra kvalitet i utbildningen.

Unesco verkar för fred och ömsesidig förståelse genom att framhäva värdet av utbildning. Utbildning är upphovet till vår vilja att leva tillsammans som aktiva medlemmar i den globala byn och vår önskan att ställa allt tillrätta på bästa sätt för kommande generationer. Det är på det sättet som Unesco kan bidra till en fredskultur.

Kommissionen använde en av La Fontaines fabler för titeln på rapporten (*Learning: The Treasure Within*). Fabeln heter **Bonden och hans söner**

*"Akta er, sälj inte jorden
som våra förfäder gav oss
En skatt ligger gömd i den"*

sa bonden till sina söner

Med en lätt omskrivning av diktarens ord, som prisar det hårda arbetet på fältet som en skatt i sig, och istället låter fabeln syfta på utbildning – det vill säga allt som människan lärt sig om sig själv – kunde man låta diktaren säga:

*Men den gamle mannen var vis
då han före sin död visade dem
att kunskap är skatten.*

Jacques Delors
Ordförande i Världskommissionen för utbildning inför 2000-talet

Bilaga 1

Kommissionens medlemmar:

Jacques Delors, kommissionens ordförande, f.d. EU-ordförande, Frankrike

Inám Al Mufti, specialist på kvinnorättsfrågor, Jordanien

Isao Amagi, sakkunnig hos utbildningsministern, Japan

Roberto Carneiro, VD TVI, f.d. utbildningsminister, Portugal

Fay Chung, medlem av parlamentet, Zimbabwe, representant för Unicef, New York

Bronislaw Geremek, historiker, ledamot av parlamentet, Polen

William Gorham, politisk expert, ordförande för Urban Institute i Washington, USA

Aleksandra Kornhauser, föreståndare för Internationella centret för kemiska studier i Ljubljana, Slovenien

Michael Manley, f.d. premiärminister, Jamaica

Marisela Padrón Quero, sociolog, f.d. forskningschef, Venezuela

Marie-Angélique Savané, Senegal, sociolog, förstandare för Africa Division, UNFPA i New York

Karan Singh, diplomat, f.d. utbildningsminister, Indien

Rodolfo Stavenhagen, forskare sociologi/politik, Mexico

Myong Won Suhr, f.d. utbildningsminister, Korea

Zhou Nanzhao, pedagog, professor, Kina

Bilaga 2

Kommissionens rapport, som fokuserar kring utbildningens fyra pelare: "Learning to know", "Learning to do", "Learning to live together" och "Learning to be", är uppdelad i följande kapitel

1. Från det lokala samhället till ett världssamhälle

där man bl.a. konstaterar att det finns ett ömsesidigt och växande beroende mellan världens länder. Samtidigt finns faran för en växande klyfta mellan en minoritet som har alla valmöjligheter och en majoritet som känner att den inte kan påverka sin framtid. Alla måste därför sträva mot att göra Utopia verkligt genom att styra världen mot ömsesidig förståelse och solidaritet, genom att känna ansvar för framtiden och genom att acceptera kulturella skillnader. Utbildning, kunskap tillgänglig för alla, är just ett sådant hjälpmedel.

2. Från passivt till aktivt deltagande i samhällets demokratiska process

som behandlar utbildningspolitikens roll i samhället. Enbart utbildning kan inte lösa problem med söndring i samhället. Utbildning kan däremot förväntas fostra viljan att leva tillsammans, vilket utgör basen för tillhörighet i samhället. Demokrati är en process som genomgår många stadier och vars vitalitet alltid är hotad. Uppfostran att bli en aktiv medborgare måste börja i skolan. Skolan ska stimulera viljan att delta aktivt i den demokratiska processen, uppmuntra kulturell mångfald och ge förutsättningar att sovra i informationsmängderna.

3. Från ekonomisk tillväxt till mänsklig utveckling

där kommissionen uppmärksammar den stora obalansen i ekonomisk tillväxt och de följer det för med sig för spridning av kunskap, särskilt till kvinnor. I länder där man satsat på utbildning för flickor och kvinnor har man noterat en märkbar förbättring av social och ekonomisk utveckling. Man framhäver betydelsen av att etablera nya förbindelselänkar mellan utbildningspolitik och utvecklingspolitik. Det viktigaste är att nå målet med grundläggande utbildning för alla.

4. Utbildningens fyra pelare

som är "Learning to know" som understryker att tillräcklig bred allmän kunskap bör kombineras med möjlighet till fördjupning i ett litet antal ämnen. Det innebär också "lära att lära" för att man ska kunna ta vara på möjligheten med livslångt lärande. "Learning to do" för att förvärva inte bara en yrkeskunskap utan även kompetens att ta itu med nya krav och att arbeta i grupp. Det innebär också möjlighet att växla mellan utbildning och arbete. "Learning to live together" som utvecklar förståelsen för andra människor och understryker vårt ömsesidiga beroende av varandra. "Learning to be" som handlar om att utveckla den egna personligheten, att kunna tänka och verka självständigt och att ta vara på den inbyggda potentialen hos var och en i form av minne, estetisk känsla, fysisk kapacitet och analytisk förmåga.

5. Livslångt lärande

som kommissionen anser vara nyckeln till utbildning under nästa sekel och som är ett vidare begrepp än den traditionella uppfattningen med en skiljelinje mellan grundutbildning och fortsatta studier. Målet är att skapa ett "lärande samhälle" där alla får tillfälle att utveckla sina möjligheter, inte bara en eller två gånger, utan genom hela livet när lust eller behov finns.

6. Från grundutbildning till högre utbildning

där man slår fast att *grundutbildning* är som ett pass till resten av livet och en rättighet som borde komma alla, utan undantag, till del. Behovet att kunna läsa, skriva, räkna och dessutom att uttrycka sig och förstå andra är behov som bara kommer att växa. *Gymnasieutbildning* eller motsvarande är ett område som måste ses över – här sker ett viktigt vägval för många ungdomar som bestämmer deras framtid på ett alltför osmidigt sätt Ett sätt

att lösa det är att erbjuda en mer varierad kursplan och möjlighet att växla mellan studier och praktikarbete. *Universitetsutbildning* borde innefatta fyra nyckelfunktioner: att förbereda studenter för forskning och undervisning, att förse studenterna med högt specialiserade kurser kopplade till ekonomiska och sociala behov, att samarbeta internationellt samt att vara öppen för alla för att kunna erbjuda livslångt lärande.

7. Lärare som söker nya perspektiv

visar på de många nya krav som lärare möter idag, inte minst genom ny teknik och genom att världen har gjort entré i klassrummen. Lärarna är ofta de som får ta ansvaret och kritiken då utbildningsinstitutionerna misslyckas. Lärarna behöver kontinuerlig utbildning för att kunna möta de nya kraven och de behöver få förbättrad status. De behöver också vara med där besluten fattas. Att vara lärare är ett ensamt jobb, vilket gör det viktigt att ge lärare möjlighet att arbeta i grupp, ett behov som är särskilt stort för lärare som undervisar på gymnasienivå.

8. Val av utbildning; den politiska faktorn

som hävdar att val av utbildning betyder val av samhälle. Detta innebär att utbildning alltid är föremål för en intensiv offentlig debatt. För att lyckas med reformer behöver alla inblandade vara med och utveckla dem: det lokala samhället, beslutsfattare, lärare, elever och föräldrar. Reformerna som kommer inifrån har större möjlighet att lyckas än påbud utifrån eller uppifrån. Utbildning är en tillgång i sig för ett samhälle och kan inte lämnas i händerna på marknadskrafterna. Framstegen inom kommunikationsteknologin måste göras tillgänglig för alla. Den kommer att öka tillgången på kunskap och förenkla distansutbildning för vuxna, utbildning för lärare och förstärka utvecklingsländernas infrastruktur.

9. Internationellt samarbete: utbildning i den ”globala byn”

som handlar om vikten av internationellt samarbete inom utbildningsområdet och lägger särskild tyngd på utbildning för flickor och kvinnor. Social utveckling och satsning på utbildning har visat sig gå hand i hand. Att efterskänka skulder till länder som använder gälden till utbildning är ett sätt som givit goda resultat liksom samarbete mellan länder i regioner som haft likartade problem. När man ser framåt så önskar man att Unesco ska ta ett ansvar för de nya informationssystemen och deras inflytande inte bara på utbildning utan även på samhället i stort. Unesco har också en viktig roll i intellektuellt utbyte och samarbete genom Unesco-professurer och forskningssamarbete.

Boken avslutas med att några av kommissionens medlemmar ger en personlig syn på utbildning utifrån sina egna erfarenheter.

ISSN 0348-8705